

S. PROSPERI

AQUITANI

EPISTOLA AD RUFINUM.

DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO.

Domino ^b fratri dilectissimo in Christo, et merito ^a venerabili RUFINO, PROSPER æternam ^c salutem dicit.

87 PROLOG. — 1. Accepi per communem amicam fraternæ erga me sollicitudinis tuæ signa, et curam sincerissimæ charitatis gratulanter agnovi. Ac ne quid maligni rumores, in quantum se auribus tuis subtrahere nequeunt, formidinis tibi aut anxietatis inferrent; absolvere te ab omni scrupulo, quantum epistolari licuit sermone, curavi: in tantum studens omnia plenissima veritate tibi pandere, ut quia non potuisti in totum quæ ab adversantibus disseminantur audire, per me ipsum queas quidquid de nobis ad inanem invidiam fertur referaturque cognoscere. Sed insinuanda prius sanctitati tuæ est qualitas quæstionis, de qua ista nascuntur: quo tibi magis pateat falsitas obloquentium et videas quam lucem quibus tenebris conentur obducere.

CAP. I. — 2. Pelagiana igitur hæresis, quo dogmate catholicam fidem destruere adorta sit, et quibus impietatum venenis viscera Ecclesiæ atque ipsa vitalia corporis Christi voluerit occupare, notiora sunt quam ut opere narrationis indigeant. Ex his tamen una est blasphemiam, nequissimum et subtilissimum germen aliarum, qua dicunt *Gratiam Dei secundum merita hominum dari*. Cum enim ^d primum tantam naturæ humanæ vellent astruere sanitatem ^e *Alias sanctitatem*, ut per solum liberum arbitrium ^f possesit assequi Dei regnum: eo quod ^g tam plene ipso conditionis suæ præsidio juvaretur, ut habens naturaliter rationalem intellectum, facile bonum eligeret, malumque vitaret et ubi in utraque parte libera es-
 C sent opera voluntatis, non facultatem his qui mali sunt ad bonum **88** deesse, sed studium. Cum ergo, ut dixi, totam justitiam hominis ex naturali vellent

^a Scripta, vivente Augustino, circiter annum Christi 429.

^b Editiones Lovan. Duac. et Colon. anni 1630 legunt hic *ad Rufinum*, et paulo infra *Rufino*. Mss. Remigiano-Remensis et Joliensis, capituli Ecclesiæ metropolitanæ Parisiensis, cum edit. Lugdun. 1539, Venetiana 1538, et nova editio Operum S. Augustini tertia parte appendicis, *ad Rufinum*, et, *Rufino*.

^c Antiquissimum exemplar Remensis abbatiæ sancti Remigii, de quo supra (ad quod hæc epistola per viros doctissimos monachos ordinis sancti Benedicti Saugermanensis cœnobii fuerat jam recognita), hoc loco præterit *fratri*, sed sub fine tamen cum editis consentiens habet, *veneratissime mihi frater*.

^d Ms. Jol., *æternam salutem*, absque voce hac dicit.

^e Ms. Jol. omittit hanc vocem, *primum*. Alii codices non omittunt.

A rectitudinæ ac possibilitate subsistere, atque hanc ^a definitionem doctrinæ sana respueret; damnatum a catholicis sensum, ^b et multis postea hæreticæ fraudis varietatibus coloratum, hoc apud se ingenio servaverunt, ut ad incipiendum, et ad proficiendum, et ad perseverandum in bono necessariam homini Dei gratiam profiterentur.

CAP. II. — 3. Sed in hac professione, ¹ quo dolo vasa iræ molirentur irrepere, ipsa Dei gratia vasis misericordiæ revelavit. Intellectum est enim, saluberrimeque perspectum, hoc tantum eos de gratia confiteri, quod quædam libero arbitrio sit magistra, seque per cohortationes, per legem, per doctrinam, ² per creaturarum contemplationem, per miracula, perque terrores extrinsecus judicio ejus ostendet, quo unusquisque secundum voluntatis suæ motum, ³ si quæsierit, inveniat; si petierit, ⁴ accipiat; si pensaverit, introeat. Quia scilicet gratiæ ipsius vocatio, hoc primum circa nos agat, ut nostræ facultatis arbitrium admoneat; nec aliud sit gratia, quam lex, quam propheta, quam doctor, cui circa omnes homines per universum mundum commune et generale sit studium, ut qui voluerint credant, et qui crediderint, justificationem merito fidei et bonæ voluntatis accipiant: ⁵ ac sic gratia Dei secundum hominum meritum tribuatur: atque hoc modo gratia non sit gratia: quia si meritis redditur, et non ipsa est honorum creatrix, frustra gratia nominatur.

CAP. III. — 4. Has autem versutias, quibus se filii **89** tenebrarum in similitudinem filiorum lucis transfigurare voluerunt, cum et Orientalium episcoporum judicia, et apostolicæ sedis auctoritas, et Africanorum conciliorum vigilantia deprehenderit: beatissimus quoque Augustinus, præcipua utique in hoc tempore portio Domini sacerdotum, ^m copiose et

^a Ms. Jol., *possit assequi*.

^b Editio Veneta., *tam plane*.

^c Ms. Jol. et edit. Venet., *diffinitionem*.

^d Ms. Jol. omittit particulam *et*.

^e Sic ms. Joliensis. Codex Remig., *quod dolo*. Editi autem, *quomodo*, et paulo post idem. Jol. ms., *in vasis misericordiæ*.

^f Ita mss. Remig. et Jol. Editi vero, *per creaturam, per contemplationem*. Et post pauca uterque *m. ostendet*, ubi editi habent, *ostendat*.

^g Sic ms. Jol. cum edit. Veneta. Alii codices, *recipiat*.

^h Editi Lugd., Lovan., Duac. et Colon., *ac si*. Editio Ven. conformiter mss. Remig. et Jol., *ac sic*.

ⁱ Ita editi omnes. At vero ms. Remig. *copiosa et pulchra in multis voluminum disputatione destruxerit*. Ms. autem Jol., *copiosa et pulchra in multorum voluminum disputatione destruxit*.

pulchre, in multis voluminum disputationibus destruxit: utpote inter multa Dei dona, quibus illum abundantissime Spiritus veritatis implevit, habens etiam hanc scientiæ et sapientiæ ex Dei charitate virtutem, ut non solum istam adhuc in suis detractionis palpitantem, sed etiam multas prius hæreses invicto verbi gladio debellaret. Cui inter tot certaminum palmas, inter tot triumphorum coronas ad illuminationem Ecclesiæ, et ad gloriam Christi, quæ ipse illustratus est, perfulgenti, quidam nostrorum (quod de ipsis multum dolendum est) occulti, sed non incognitis susurrationibus obloquuntur; et prout sibi ^a obnoxias aliquorum aures opportunasque repererint, ^b scripta ejus, quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant; dicentes eum liberum arbitrium penitus submovere, et sub gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem. Adjicientes etiam, duas illum humani generis massas, et duas credi velle naturas: ut scilicet tantæ pietatis viro pagano- rum et Manichæorum ascribat impietas. Quæ si vera sunt, cur ipsi tam negligentes, ne dicam tam impii, sunt, ut tam abruptam perniciem ab Ecclesia non repellant, tam insanis prædicationibus non resistant, nec saltem aliquibus scriptis eum, a quo talis emanat doctrina, convenient? Magna enim gloria sua humano generi consuluerint, si Augustinum ab errore revocaverint. Nisi forte modesti homines, novique censores, magnorum prius meritorum seni honorabiliter ac misericorditer parcunt, et securi quia libros ejus nemo usquam recipiat, con- quiescunt; ^c atque ignoverint, immo noverint, non solum Romanam Africanamque Ecclesiam, et per omnes mundi partes universos promissionis filios cum doctrina hujus viri, ^d sicut in tota fide, ita in gratiæ confessione congruere: sed etiam in his ipsis locis, in quibus adversus eum querimonia concitatur, esse, propitio Deo, plurimos, qui ad perceptionem evangelicæ apostolicæque doctrinæ saluberrimis ejus disputationibus imbuuntur, et quotidie in membris corporis Christi, in quantum ea ipse multiplicat, dilatantur. Si recte reprehendimur, cur non constanter arguimur? Si arguendi non sumus, cur occulta obretractione mordemur?

CAP. IV. — 5. Sed ^e quis nescit cur ista privatim de stomacho garriant, et publice de consilio conticescant? Volentes enim in sua justitia magis quam

in Dei gratia gloriari, moleste ferunt quod ^f his quæ adversum excellentissimæ auctoritatis virum, inter multas ^g collationes asseruere, resistimus. Nec dubitant, si quam hinc moverint quæstionem, in qualibet frequentia sacerdotum, in qualibet congregatione populorum, centenis sibi beatissimi Augustini voluminibus obviandum. Quæ cum ^h cordibus audientium manifestare cœperint potentissimam Christianæ fidei veritatem, et de fontibus divini eloquii præsentium animos inundare, quis fidelium, quis piorum, recognitis et commendatis sibi salutis suæ causis, amaritudinem istam volet fumosæ recipere vanitatis? Ego quidem etiam hoc de divitiis misericordiæ Dei spero, quod quos nunc libero falli arbitrio suo, et ab ⁱ humilitatis via patitur evagari, non usquequaque neque in finem sit intelligentia fraudaturus; sed hunc ipsum in longinquiora progressum, ideo ab eo tardius revocari, ut opus gratiæ ejus majore gloria celebretur, cum sibi etiam adversantium corda subdidit, quibus de virtutum studio exortum est periculum, et de morum probitate discrimen. Non quia quisquam carere his debeat, sed quia miserimus eorum usus est, cum ex naturali putantur facultate ^j prodisse; aut ex largitate quidem gratiæ, sed aliquo vel boni operis, vel bonæ voluntatis merito præcedente venisse.

CAP. V. — 6. Asserunt quidem hæc quibusdam sanctarum Scripturarum testimoniis, sed non rationabiliter assumptis. Ad defensionem enim alicujus definitionis ea promenda sunt, quæ alteri intellectui, a quo videtur definitio dissonare, non cedant, et eam regulam, cui sunt aptata, non deserant. Dictum ergo aiunt libero arbitrio utentibus: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos reficiam: tollite jugum meum super vos, et discite a me quoniam mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris: jugum enim meum suave est, et onus meum leve* (Matth. xi, 28). Quod ad omnes homines volunt pertinere, laborantes in incerto istius vitæ onerososque ^k peccatis, ut qui voluerint mansuetudinem et humilitatem Salvatoris imitari, et jugum mandatorum ejus subire, inveniant requiem ^l animabus suis ^m in spe vitæ æternæ; qui autem hæc facere noluerint, sua culpa careant salute; quam si voluissent, ⁿ potuerant obtinere. Sed audiant et dictum a Domino libero arbitrio utentibus: *Sine*

^a Edit. Lov., Duac. et Colon., *sibi noxias*; minus bene.

^b Ms. Jol. solus, *scripturas ejus*.

^c Edit. Lugd., Lovan., Duac. et Colon., *atque ignoverint. Immo noverunt. Ms. Jol. post hanc vocem, conquiscent. Atqui non noverint, immo noverunt, etc.*

^d Ms. Jol., *sicut tota fide*.

^e Ms. Jol., *quis nesciat. Ms. Remig., qui nesciat.*

^f Ms. Jol., *in his quæ, etc.*

^g Collationes Patrum intelligit, a Joanne Cassiano presbytero editas anno 426. Earum scilicet ille classem secundam, quæ ab undecima collatione incipit, Honorato et Eucherio inscripsit, nondum episcopis: quandoquidem eos in præfatione fratres appellat; ipse autem Honoratus Arelatensem episcopatum

dicto anno 426 obtinuit. Definitionibus porro tertie decimæ collationis Augustino contrariis sanctus Prosper voce ac sermone primum, deinde vero post Augustini obitum, scripto volumine, quod *contra collationem* vocant, resistendum existimavit.

^h Ms. Jol., *cordibus obviantium*.

ⁱ Edit. Lugd. et Ven., *humanitatis*; alii rectius, *humilitatis*.

^j Edit. Ven. sola, *prodesse*.

^k Ms. Jol., *animis suis*.

^l Editio Augustiniana sola, *in spem*.

^m Sic mss. Remig. et Jol. et edit. Operum S. Aug. At editiones Ven., Lugd. et Lovan., *potuerint*. Duac. et Colon., *potuerunt*.

me nihil potestis facere (Joan. xv, 5); et, Nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me, attraxerit eum (Joan. vi, 44); et, Nemo potest venire ad me nisi datum ei fuerit a Patre meo (Ibid. 66); et, Sicut Pater vivificat mortuos, ita et Filius quos vult vivificat (Joan. v, 21); et, Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare (Luc. x, 22). Quæ omnia cum sint incommutabilia, et ne queant ulla interpretatione in sensum alium detorqueri, quis ambigat tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediendique generaverit? Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem, sicut scriptum est: Præparatur voluntas a Domino (Prov. viii, 35, *justa LXX*); et sicut ait Apostolus: Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate (Philip. ii, 13). Pro qua bona voluntate, nisi quam in ipsis operatus est Deus, ut quod donaverat velle, donaret et facere.

CAP. VI. — 7. Dicunt etiam ad demonstrandam liberi arbitrii facultatem, magnum in centurione Cornelio exstare documentum: eo quod ante gratiæ perceptionem *timens atque orans Deum, eleemosynis, et jejuniis, et orationi spontaneo studio fuerit intentus* (Act. x, 2); atque ob hoc divino testimonio laudatus, donum regenerationis acceperit. Neque intelligunt omnem illam præparationem Cornelli per Dei gratiam suis collatam (Vide synodum Arausicanam *infra*). Siquidem cum sanctus Petrus per visionem omne genus animalium, de baptizando Cornelio, ac perinde de omnibus gentibus doceretur, atque ille immundum et indiscretum cibum Judaica observantia recusaret, trina ad eum vox facta est dicens, *Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris* (Act. x, 15). Quo satis aperte ostenditur omnia bona opera quæ in Cornelio præcesserunt, Dei gratia ad emundationem ipsius inchoasse: ut cui Dominus jam imperitiam hoc donum, non dubitaret Apostolus conferre sacramentum, ne novæ et necdum revelatæ vocationis vacillaret exordium, nisi per ipsa indicia præcedentium studiorum, Deum in assumendis constaret operatum. *Non enim omnium est fides* (II Thess. iii, 2); *neque omnes credunt Evangelio* (Rom. x, 16). Sed qui credunt, Dei aguntur Spiritu; qui non credunt, libero avertuntur arbitrio. Conversio ergo nostra ad Deum non ex nobis, sed ex Deo est: sicut Apostolus dicit, *Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est; et non ex operibus, ne quis gloriatur* (Ephes. ii, 8).

CAP. VII. — 8. Agnoscat se humana debilitas, et

in primo homine universarum generationum damnata successio; et cum mortui vivificantur, cum cæci illuminantur, cum impii justificantur, confiteantur vitam, et lumen, et justitiam suam Jesum Christum; et qui gloriatur, in Domino gloriatur (I Cor. i, 31), non in se: qui cum esset impius, et cæcus, et mortuus, a liberatore suo gratis accepit et justitiam, et lumen, et vitam. Non enim *juste agebat, et aucta est justitia ejus; nec ad Deum gradiebatur, et confirmatus est cursus ejus; nec diligebat Deum, et inflammata est charitas ejus; sed cum esset sine fide, ac proinde impius, accepit Spiritum fidei, et factus est justus: Justus autem ex fide vivit* (Rom. i, 17); et, *Sine fide nemo potest placere Deo* (Hebr. xi, 6); et, *Omne quod non est ex fide, peccatum est* (Rom. xiv, 23): ut scilicet intelligat justitiam infidelium non esse justitiam quia sordet natura sine gratia.

CAP. VIII. — 9. Amissa quippe naturali innocentia, homo exsul ac perditus, ambulans sine via, profundiores intrabat errores; sed quæsitus, et inventus, et reportatus est, et in via quæ veritas et vita est introductus; ac dilectione in Deum, qui illum non diligentem prior dilexit, ignitus est: sicut dicit beatus apostolus Joannes, *Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos* (I Joan. iv, 10); et iterum, *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos* (I Joan. iv, 19); et idem dicit, *Charissimi, diligamus invicem, quoniam charitas ex Deo est; et omnis qui diligit ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum; quia Deus charitas est* (I Joan. iv, 7 et 8). Cui beatus Paulus congruit, dicens, *In Christo Jesu, neque circumcisio, neque præputium valet aliquid, sed fides quæ per dilectionem operatur* (Galat. v, 6). Unde habetur hæc fides connexa charitati, nisi unde eam ipse monstrat acceptam, dicens, *Quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro ipso patiamini* (Philip. i, 29). Quod utique fieri sine magna charitate non poterat. Et iterum, *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis* (Rom. v, 5). Sine qua charitate Apostolus quantam fidem quantamque scientiam, quas virtutes, quæ studia, quos labores, nihil prodesse testatur (I Cor. xiii, 3)? Quia scilicet multa laudabilia atque miranda possunt in homine reperiri, quæ sine charitatis medullis habent quidem pietatis similitudinem, sed non habent veritatem.

CAP. IX. — 10. Hoc ergo tanto et tam ineffabili bono, nemo inventus est dignus, sed quicumque electus est a Deo, factus est dignus: sicut dicit Apostolus (Coloss. i, 3), *Gratias agentes Patri, qui*

^a Duac. et Colon., generavit. Tum Duac. et Colon., sufficere. Ven., moveri hominem. Aliæ cum mss., sufficeret moneri.

^b Ms. Jol., omnigenum animalium.

^c Ita Edit. Ven. Reliqui codices, facta sit.

^d Editio S. Augustini, Dei gratiam.

^e Editio S. Aug. omittit particulam et.

^f In ms. Remigiano deest *juste*.

^g Ms. Jol., ut scilicet intelligens.

^h Editi, introductus ad dilectionem in Deum. Mss. Remig. et Jol., introductus; ac dilectione in Deum, etc.

ⁱ Sic. mss. Remig. et Jol. cum nova edit. August.

Editi nostri omnes, agnitus est.

^j Ms. Jol., ipse prior dilexit nos; et post pauca, prior dilexit nos Deus.

^k Hæc verba, sed quicumque electus est a Deo, factus est dignus, non leguntur in ms. Jul.

dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, A qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ. Et idem ad Timotheum (1 Tim. 1, 8) : *Contabora, inquit, Evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit et vocavit vocatione sancta : non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum, et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularis.* Et ad Titum (Tit. 11, 3) : *Eramus, inquit, et nos aliquando insipientes et increduli, errantes et servientes desideris et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes iusticem : cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.* Gratia igitur Dei quoscumque justificat, non ex bonis meliores, sed ex malis bonos facit ; postea per profecturum, ^b ex bonis factura meliores ; non adempto libero arbitrio, sed liberato : quod donec sine Deo solum fuit, mortuum fuit iustitiæ, vixitque peccato : ubi autem ipsum illuminavit misericordia Christi, erutum est a regno diaboli, et factum est regnum Dei ; in quo ut permanere possit, ne ea quidem facultate sufficit sibi, nisi inde accipiat perseverantiam, unde accipit industriam [*Forse iustitiam*].

CAP. X.—11. Quoniam et ipsius sancti Petri ardentissima fides in tentationibus defecisset, nisi ^c pro eo Dominus supplicasset : sicut Evangelista manifestat, dicens (Luc. xxii, 31, 32) : *Dixit autem Jesus Petro, Simon, Simon, ecce Satanas postulavit ut vos cribaret velut triticum : ego autem rogavi pro te, ne deficiat fides tua : et tu tandem conversus, confirma fratres tuos ; et roga, ne intretis in tentationem (Ibid., 40).* Et ut magis probaretur liberum arbitrium nihil posse sine gratia ; cui dictum fuerat, *Confirma fratres tuos, et roga, ne intretis in tentationem, et quique* ^d *responderat, utique ex libero arbitrio, Domine, tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire (Ibid., 33) ; eidem prædicatur quod priusquam gallus cantet, ter Dominum negaturus sit. Quod quid est aliud 94 quam quod in fide deficturus sit ? Certè rogaverat pro eo Dominus ne deficeret fides ipsius : nec utique frustra rogaverat, cujus una erat cum eo quem rogaverat, operatio. Sed ne libero arbitrio videretur stare qui de se magna promiserat, permittitur periclitari ; ut conturbatum ac deficientem ille respiciat et reficiat, sine quo nemo consistit, nemo persistit.*

CAP. XI.—12. Ab hac autem confessione gratiæ

^a Ms. Jol., *quæ fecimus nos.*

^b Ms. Jol., *ex bonis facit meliores.*

^c Edit. Ven., *pro ea.*

^d Editi, *respondit* ; mss. Remig. et Jol., *responderat.*

^e Ms. Remigiano-Remensis, *cogitatione.*

^f Editi, *Iconiis.* Mss. duo Remig. et Jol., *Licaoniis*, conformiter sacro textui.

^g Remig. codex, *Et quidem sine testimonio* : omisso non.

^h Editi, *corda eorum.* Mss. Remig. et Jol., *corda*

Dei, ideo quidam resiliunt, ne cum eam talem confessi fuerint, qualis divino eloquio prædicatur, et qualis opere suæ potestatis agnoscitur, etiam hoc necesse habeant confiteri, quod ex omni numero hominum per sæcula cuncta natorum, certus apud Deum, definitusque sit numerus prædestinati in vitam æternam populi, et secundum propositum Dei vocantis electi. Quod quidem tam impium est negare, quam ipsi gratiæ contraire. Neque enim remotum est ab inspectione communi quot sæculis quam innumera hominum millia erroribus suis impietatibusque diuissa, sine ulla veri Dei ^e cognitione defecerint. Sicut etiam in Actibus Apostolorum, Pauli et Barnabæ verba declarant, dicentium ^f *Licaoniis (Act. xiv, 14) : Viri fratres, quid hæc facitis ? Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ut ab his vanis convertamini ad Deum vivum, qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt ; qui in præteritis generationibus, dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem* ^g *non sine testimonio semetipsum relinquens, benefaciens eis, de cælo dans pluviam et tempora fructifera, implens cibo et lætitiâ* ^h *corda vestra.* Cum utique si eis vel naturalis intelligentia, vel usus beneficiorum Dei ad capeendam vitam æternam sufficere potuissent, nostro etiam tempore rationalis nos contemplatio, et temperies aeris, et fructum eopia, ciborumque salvaret : quia scilicet melius natura utentes, Creatorem nostrum propter quotidiana ipsius dona coleamus.

CAP. XII.—13. Sed absit ab animis piorum et Christi sanguine redemptorum stulta nimium et perniciosa persuasio. Naturam humanam non ⁱ liberat extra unum mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum (1 Tim. 11, 5) ; sine illo nemini salus est (Act. iv, 12). *Sicut ipse fecit nos, et non ipsi nos (Psal. xcix, 3) ;* ita ipse ^j *refecit nos, et non ipsi nos.* Ac ne sibi facultas hominis pretium reparationis hujus, vel post restitutionem sui, per opera videretur iustitiæ repensare ; effuderunt **95** se divitiæ bonitatis Dei in ipsa quorundam primordia parvulorum ; in quibus nec præcedens eligitur, nec secutura devotio ; non obedientia, non discretio, non voluntas. De his enim loquor qui mox et nati sunt renascuntur, et rapti ab hac vita æternæ beatitudini deputantur ; cum tamen innumerabilis multitudo, ejusdem naturæ, ejusdem conditionis infantium, sine regeneratione decedat, de qua dubitari non potest quod partem in Dei civitate non habeat.

vestra.

ⁱ In ms. Jol. sic locus iste legitur : *Sed absit ab animis piorum. Stulta nimium et perniciosa persuasio naturam humanam non liberat. Extra unum mediatorem . . . nemini est salus.* Desuntque ibi hæc duæ voces, *sine illo* : ut et in ms. Remig. qui sic locum hunc exhibet, *Naturam humanam natura humana non liberat ; extra unum mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum, nemini salus est.*

^j Ms. Remig. et edit. Ven., *refecit nos.* In ms. Jol. desunt hæc : *Ita ipse refecit nos, et non ipsi nos*

CAP. XIII.—14. Et ubi est illud quod nobis quasi contrarium a non intelligentibus semper opponitur *, quod *Deus omnes homines velit salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire* (1 Tim. II, 4)? Numquid non sunt de omnibus hominibus qui a præteritis generationibus usque in hoc tempus sine Dei cognitione perierunt? Et si majoribus natu (quod non recte dicitur) mala opera quæ libero arbitrio commiserant obfuerunt, quasi boni, non mali gratia liberentur, inter salvatos parvulos et non salvatos parvulos, quæ meritorum potuit esse discretio? quid istos introduxit in regnum Dei? quid istos exclusit a Dei regno? Equidem b si meritum consideres, non una pars salvari meruit, sed utraque damnari: quia omnibus in Adæ prævaricatione prostratis, nisi quosdam assumeret misericors gratia, maneret super universos inculcata justitia. Quæ autem sit discretionis istius in secreto consilio Dei causa vel ratio, et supra facultatem humanæ cognitionis inquiratur, et sine fidei diminutione nescitur: modo confiteamur neminem immerito perdi, neminem merito liberari, et omnipotentissimam Domini bonitatem omnes salvare, et omnes ad agnitionem veritatis imbuerere, quos *vult omnes fieri salvos, et ad agnitionem veritatis venire*. Nisi enim ipso vocante, docente, salvante, nemo venit, nemo eruditur, nemo salvatur. Quia etsi indifferenter omnibus hominibus jubentur prædicare doctores, et semen verbi ubique disseminare; tamen *neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus* (1 Cor. III, 7).

CAP. XIV.—15. Unde cum apostoli gentibus Evangelium prædicare cœpissent, de parte quadam eorum qui audierant, Scriptura commemorat, dicens, *Audientes autem gentes gavise sunt, et glorificabant* * *verbum Domini, et crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam* (Act. XIII, 48). Et alibi, cum multæ mulieres audirent Paulum docentem: *Quædam, inquit, mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis d Tyatirorum, colens Deum, audivit, cujus Dominus aperuit cor ut intenderet his quæ dicebantur a Paulo* (Act. XVI, 14). Et rursus eo ipso tempore, quo 96 ad omnes gentes prædicatio Evangelii mittebatur, quædam loca * Apostoli adire prohibentur ab eo qui *vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire*: multis utique in illa retardatis atque aversis [Forte retardatis atque aversis] Evangelii moræ, sine agnitione veritatis et sine regenerationis consecratione morituris. Dicit ergo Scriptura quod gestum est: *Transeuntes autem, inquit, Phrygiam et Galatiæ regionem, vetiti sunt a sancto Spiritu loqui verbum in Asia. Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, et non permisit illos Spiritus Jesu* (Ibid.). Quid autem mi-

rum, si inter ipsa evangelicæ prædicationis exordia, non poterant ire apostoli nisi quo eos Spiritus Dei ire voluisset; cum videamus plerasque gentes modo primum Christianæ gratiæ c fieri cœpisse participes, alias autem nullum adhuc odorem boni istius attigisse?

CAP. XV.—16. An dicendum est, voluntati Dei humanas obsistere voluntates, et tam ferus tamque intractabiles horum hominum esse mores, ut Evangelium ideo non audiant, quia prædicationis impia corda non pateant? e Et quis istis corda movavit, nisi qui *fixit singillatim corda eorum* (Psal. XXXII, 15)? Quis hujus rigoris duritiam ad obediendi molliuit affectum, nisi qui *potens est de lapidibus Abrahamæ filios excitare* (Matth. III, 9)? Et quis dabit prædicantibus intrepidam illasamque constantiam, nisi ille qui ait Paulo, *Noli timere, sed loquere, et ne taceas; propter quod ego sum tecum, et nemo apponetur tibi ut noceat te, quoniam populus est mihi multus in hac civitate* (Act. XVII, 9)? Puto autem quod nemo audeat dicere ullam mundi gentem, ullam terræ prætermittendam esse regionem, in qua non sint Ecclesiæ tabernacula dilatanda, dicente Deo ad Filium, *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ* (Psal. II, 8); et iterum, *Remiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terræ, et adorabunt in conspectu ejus omnes patriæ gentium* (Psal. XXI, 28): dicente quoque ipso Domino, *Prædicabitur hoc Evangelium in universo mundo, in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet finis* (Matth. XXIV, 14). Quæcumque ergo gentes nondum audierunt, audient Evangelium, et credent *quotquot ex eis præordinati sunt in vitam æternam* (Act. XIII, 48). Non enim alii venient in consortium hæreditatis Christi, quam qui ante constitutionem mundi electi sunt, et prædestinati atque præsciti, *secundum propositum ejus qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ* (Ephes. I, 11).

CAP. XVI.—17. Confiteamur igitur opera Domini, et glorificemus misericordias ejus, nec impatienter feramus quod quæ aut quanta sint electionis vasa non novimus. Quia et in anterioribus sæculis, quando de 97 unius gentis populo dicebatur, *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus* (Psal. LXXV, 2); futura gentium latebat electio; et postmodum innotuit quod revelatum ante non fuerat: sicut dicit Apostolus, *Quod aliis generationibus non est agnitus filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis apostolis ejus et prophetis in Spiritu, esse gentes co-hæredes, et concorporales, et participes promissionis in Christo Jesu* (Ephes. I, 11). Et in Actibus apostolorum, *Obstupuerunt, inquit, ex circumcissione fideles qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus sancti effusa est* (Act. X, 45). Si enim

* Ms. Jol., *opponitur de eo quod scriptum est, qui vult omnes homines, etc.*

b Ms. Jol., *si meritum donum consideres.*

c Editi, *verbum Dei*. Mss. Rem g. et Jol., *verbum Domini.*

d Ms. Jol., *Tyatireorum.*

e Editi, *Apostolis adire prohibebatur*. Mss. duo, ut in textu.

f Ms. Jol., *fidei cœpisse.*

g Ms. Remigianus, *Et quid.*

hoc consilium vocationis suæ Dominus, quamdiu voluit, abscondit ac distulit, et quando voluit, ^a revelavit, sanctisque ejus ignorantia ista non nocuit, cur spei nostræ obesse credimus, si in quo numero quibusve hominibus vasa misericordiæ in gloriam præparantur, occulitur? cum tamen constet regnum cælorum omnes ingressuros bonos, hoc eis donante Dei gratia, et nullos ingressuros malos, hoc ipsorum merente nequitia.

CAP. XVII. — 18. Nimum vero inepte, nimumque inconsiderate ab adversantibus dicitur quod per hanc Dei gratiam libero nihil relinquatur arbitrio. Quamvis enim in parvulis baptismum transeuntibus, manifestissime nullum opus nullusque appetitus eorum voluntatis existat, et plerosque utentes quidem libero arbitrio, sed aversos a vero Deo, vitamque in flagitiis exigentes liberatrix regeneratio in ipso exhalandi spiritus sine sanctificet, tamen si eam filiorum Dei partem quæ ad pietatis opera reservatur, pio consideremus intuitu, nonne in eis non peremptum invenimus liberum arbitrium, sed renatum? Quod utique cum solum esset, sibi que permissum, non nisi in suam perniciem movebatur. Ipsum enim se excæcaverat, et ipsum se illuminare non poterat. Nunc autem idem arbitrium conversum est, non eversum, et donatum est ei ^b aliter velle, aliter sapere, aliter agere, et incolumitatem suam non in se, sed ^c in medico collocare: quia necdum tam perfecta utitur sanitate ut ea, quæ ei nocuerant, nequeant jam nocere, aut ab insalubribus possit jam viribus suis temperare. Proinde homo qui in libero arbitrio fuit malus, in ipso libero arbitrio factus est bonus; sed per se malus, per Deum bonus; qui eum ita in illum initialem honorem alio initio reformavit, ut ei non solum culpam malæ voluntatis et actionis **98** remitteret, sed etiam bene velle, bene agere, atque in his permanere donaret. *Omne enim, inquit apostolus Jacobus, datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (Jacob. 1, 17).* Qui quale sit liberum arbitrium quod humano spiritu agitur, et quale sit quod a Deo regitur, evidenter ostendit, dicens, *Quod si zelum amarum habetis, et contentiones in cordibus vestris, nolite gloriari adversum veritatem, et mendaces esse; non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Quæ autem de-*

^a Ms. Jol., *revelavit sanctis: quæ eis ignorantia ista non nocuit.*

^b Ms. Jol. addit hæc verba, *aliter velle, cum Lugd. et Ven. editis, et ms. Remig. veteri.*

^c Editio Veneta, in *Mediatore.*

^d Editi, *plena misericordiæ.*

^e Ms. Jol., *non dijudicans secundum simulationem.*

^f Ms. Jol., *scientiæ.*

^g Ms. Jol., *verissime gloria est.*

^h Editi, *intenti viri injuriæ jactitant.* Mss. duo ut in textu: nisi quod unus ex his, *jactitantur* habet, pro, *jactitantur.* Editio Veneta, in *tanti viri injuriæ*, forte pro, *injuriam.*

ⁱ Ms. Jol., *doctores et errores.*

sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, plena misericordia et fructibus bonis, non dijudicans, sine simulatione (Jacob. 111, 14, etc.). Quicumque ergo his virtutibus student atque inhærent, non sua, sed superna sapientia illustrati sunt: *Quoniam Dominus dat sapientiam, et a facie ejus scientia et intellectus (Prov. 1, 6).* Et hæc eorum ^e verissima gloria est, si non in se, sed in Domino gloriantur.

CAP. XVIII. — 19. Ea autem quæ de fato et de duabus massis duabusque naturis, stultissimo mendacio, ^h in tanti viri injuriam jactitantur, neque ipsum quidem onerant, in cujus libris copiosissime hujusmodi destruuntur ⁱ errores; nec nos perturbant, qui tales opiniones cum suis auctoribus execramur (*Vide Aug. lib. 11 contra duas epist. Pelag. c. 6 et 7, ac lib. 14 contra Julian, c. 8, infra append. parte 11*). Sed videant quomodo se a dedecore istius exuant falsitatis, qui possunt tam inepta confingere, si hi quorum ^j abutuntur auribus, aliquantulum diligentia ad cognoscenda ea quæ præstantissimus ^k minister gratiæ disputavit, intenderint: licet omne istius inquisitionis moram ipsi, qui hæc loquuntur, prævenire deberent, proferendo atque explicando libros, ullamve eorum particulam demonstrando, quam per dubium saltem intellectum tali interpretationi obnoxium vir sanctus ediderit. Sed prorsus nihil tale apud nos audierunt, nihil tale legerunt: quia non fato quidquam geri, sed omnia Dei judicio novimus ordinari, nec ex duabus massis duabusve naturis, sed ex una massa, quæ est caro primi hominis, unam scimus omnium hominum creatam creaturæ naturam, et eandem per ipsius primi hominis liberum arbitrium, in quo omnes peccaverunt (*Rom. v, 22*), esse prostratam; nec ullo modo ab æternæ mortis debito liberam, nisi eam ad imaginem Dei ^l secundæ creationis Christi gratia reformaverit, liberumque ejus arbitrium agendo, ^m aspirando, **99** auxiliando, et usque in finem præeundo servaverit.

EPILOGUS. — 17. Unde quia perspicit sanctitas tua (si tamen sermonis mei non obsistit obscuritas) frustra quosdam de nobis conqueri, et omnes illas ineptas ⁿ criminationes, ad exasperandos avertendosque animos eorum quibus aliud volunt persuadere, contexti: ^o confide ergo in virtute misericordiæ Dei, quoniam hæc contradictio, sicut in aliis mundi par-

ⁱ Ms. Jol., *imbuuntur aures.*

^j In ms. Jol. a prima manu, *magister gratiæ*; a posteriori correctum, *minister gratiæ.*

^k Ms. Jol., *secunda creationis Christi gratia reformaret.*

^l Editi habebant, *sperando.* Melius correctum ex fide ms. veteris in Augustino, *spirando*; nec minus bene forte quod substituiimus ex ms. Joliensi, *aspirando.* Anterioribus editionibus in margine apposuit ex conjectura, *Fortè inspirando.*

^m Ms. Jol., *quæstiones vel criminationes.*

ⁿ Apud Augustinum, *confido ego in virtute.* Ms. Jol., *confide ergo in virtute.* Editi, in *virtutem.*

tibus, ita et in his regionibus conquiescet : ut prædicatio summi hoc tempore in Ecclesia viri, etiam ab his a quibus ad præsens ^a repellitur, adjuvetur. Tu autem, dilectissime et venerandissime mihi frater, si vere de his quæstionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsis beati Augustini

A disputationibus cognoscendis impende curam, ut in confitenda Dei gratia defæcatisimam ac saluberrimam evangelicæ apostolicæque doctrinæ intelligentiam consequaris. Gratia Dei et pax Domini nostri Jesu Christi custodiat te in omni tempore, et per viam veritatis dirigat in vitam æternam.

^a Editi *rebellitur*. Ms. Remig. et Jol., *repellitur*.

ADMONTIO

IN CARMEN S. PROSPERI DE INGRATIS.

Carmen de Ingratis mille versibus constans, ab omnibus S. Prospero Aquitano, nemine refragante, hactenus fuit assignatum. Nobile quidem opus, ex magnis sententiis, magnisque sensibus, magnificis denique verbis et locutionibus coalescens, et in quo unice collineat poeta, ut detecto Pelagianorum errore, Massiliensibus ostendat ipsos ejusmodi hæreticorum vestigia eo usque premere, ut vix alii quam occulti Pelagiani censeri debeant. Hæc sunt ipsissima verba doctissimi Operum Leonis et Prosperi censoris, in dissertatione nona, de veris Operibus SS. PP. Leonis et Prosperi, pag. 417. Qui subdit et ista : « Hoc porro poema, omnium splendidius prolixiusque quæ Prosper edidit, semper pro ejus genuino partu cognitum celebratumque merito fuit. Non enim ibi alia aliisque verbis et elocutionibus canit, quam quæ in reliquis ejus dogmaticis tractatibus exaggerantur. » Hoc autem Carmen pluribus ejus lucubrationibus anteriorem ex hoc præjudicio censuisse se declarat, quod cum lusus illi poetici juvenilibus animis longe magis cõgruant, quam ætate maturis; Aquitani doctoris nostri facultatem tum prolixius excitare atque exercere potuerint, antequam a nostratibus (Massilienses aliosque provinciales hoc nomine designare solet) lacessitus, cum eisdem nervose et aperto Marte conflixisset. Unde aliqua pœseos ejus parte relecta, vel in memoriam reducta, hos potissimum cap. 3 de Ingratis versus certo rem inducere posse pene persuasum habuit, dum videlicet canit S. Prosper :

An alium in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui dux Aurelius, ingeniumque
Augustinus erat, quem Christi gratia cornu
Uberiore rigans, nostro lumen dedit ævo.
Accensum vero de lumine : nam cibus illi,
Et vita, et requies Deus est, omnisque voluptas
Unus amor Christi est, unus Christi est honor illi.
Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, et in sancto regnat sapientia templo.

Ita Prosper, in quibus magistrum optimum, tamquam superstitem continenti celebrat elogio : quomodo sane de aliis episcopis aut viris in hac causa præcipuis et fato jam functis ibidem non loquitur?

Quæ quidem doctissimi viri Censura facile ad epocham aliquam verisimilem reducit hoc opus : ad id nempe temporis quo in vivis adhuc agente Augustino, sed damnatis jam Pelagianis, cæperant oriri Semipelagianorum Massiliensium contra doctrinæ ipsius partes quasdam murmura non obscura : circa annum nempe 429 aut 430. Quo autem præjudicio se in hanc sententiam asserit inclinatum, quasi opus tanti ponderis annos maturiores dedeceret, juvenilibus dumtaxat ignoscendum; in hoc plane illi ne assentiamur plura impediunt. Nec enim artem poeticam pro merito habent suo, qui hanc soli ingeniorum nondum maturorum exercitationi accommodatam, scribendisque fabulis et aliis ludicris aptam judicant. Qui enim sic affecti sunt erga hanc artem tam eximiam, non solum sanctum hunc Ecclesiæ doctorem damnent necesse est; sed ante eum et cum illo Gregorium Nazianzenum, Ambrosium, Paulinum, Alcimum et innumeros alios magni nominis viros : qui licet Spiritu divino pleni, et tale scribendi genus despicientibus gravitate et sublimitate potiores, castissima tamen carmina rebus sublimioribus sanctioribusque a se utiliter accommodari posse merito non dubitarunt. Hoc pacto etiam ipse (absit verbo injuria) Spiritus sanctus veritatis omnis fons arguitur, qui maxima quæque sacramenta oraculaque sanctissima in Scripturis sacris per prophetas suos versibus proferri voluit. Damnabitur denique sancta Christi Ecclesia, eodem Spiritu sancto animata et directa; quæ præter Psalmorum versus sacros, quibus divini cultus a se Deo exhibitæ substantiam, ut cum sancto Dionysio loquamur, constare voluit, nullam earum quas septies in die Deo consecrat precum horas, absque Hymnorum versibus celebrari patitur.

Quin immo nec difficile est judicare quod, cum tam sublime sit pœsis scribendi genus, ut poætæ veteres nihil in rerum natura styli sui majestati nobilitatique par invenientes, cælum ipsum animo petierint, mundum novum novosque deos fingentes, insolita quædam et prodigiosa adinvenientes, quæ verborum suorum magnificentia, locationumque audacium et figuratarum sublimitati aliquatenus responderent : hoc ipsum sola vere præstet Christiana religio pœsi, quod frustra apud ethnicos quæsierat. In hac enim quasi turmatim occurrunt eventus innumeri, imaginationis erraticæ fictionibus longe mirabiliores. Ibi in ipso veritatis fonte occurrit mundus novus, homines novi, cælum terræ conjunctum, humana divinis permixta, Deus homo factus, homines in deos assumpti, denique miracula innumera, tam insolita, tamque supra communem fidem posita, ut a solo Deo gratiæ singularis omnipotentissimæ virtute potuerint persuaderi : ita ut non minimum locum inter Semipelagianorum errores teneat, qui maxime hoc in poemate impugnantur : Possent homines ad talia credenda ex se ipsis præparari, licet eorum voluntas antea a præveniente Salvatoris misericordia, et speciali sancti Spiritus motione non præveniatur.

Sed forte in hoc nos felici successu fallimur, nec erunt nisi paucissimi, quos tam eximii Patris versus legere non delectet, præsertim cum materia exhibeant tam utilem tantique momenti; aut quos non libeat in hoc carmine fidei nostræ doymata sanctissima, ea elegantia eaque magnificentia, grata illa et ingeniosa, quæ pœsim naturaliter comitantur, non minima animi cum admiratione, castisque deliciis contemplari.

Nec enim est, nisi fallimur, quod suspicemur, fore catholicos inter, qui egregii poematis fidem elevare audeat,